

TÍZÉVES A MAGYAR AKKREDITÁCIÓS BIZOTTSÁG

Michelberger Pál

az MTA rendes tagja, a MAB elnöke
Magyar Akkreditációs Bizottság – titkarsag@mab.hu

1. Bevezetés

Tíz éve alakult meg a Magyar Akkreditációs Bizottság jogelődje. Az eltelt tíz év során a testület az egész magyar felsőoktatást, programokat, intézményeket áttekintette és hitelesítette. Feladatai, összetétele eközben folytonosan változtak, de a tevékenysége során összegyűlt tapasztalatokat továbbadta az új testületi tagoknak, akik saját munkájuk javítására hasznosították.

A MAB tevékenységében egyetemi és főiskolai oktatók, akadémiai kutatók és felhasználók, ipari és gazdasági szakemberek is részt vettek. Több mint száz tudományosan minősített – sőt, ha a MAB szakbizottságait, ad hoc bizottságait és szakértőit is számba vesszük, akkor közel ezer – oktató, kutató véleménye érvényesült a MAB állásfoglalásaiban.

Ennek ellenére kevés olyan köztestület van az országban, amelyről annyi téves vélekedés alakult volna ki, mint a MAB-ról. Pedig a szervezet létrehozását az egyetemi és főiskolai oktatók, pontosabban a Rektori és Főigazgatói Konferenciák kezdeményezték (és a kezdeményezők között szép számmal jelen voltak a Magyar Tudományos Akadémia tagjai is). Ezt a kezdeményezést kodifikálták az Oktatási Minisztérium vezetőinek egyetértésével a felsőoktatási törvényben. A MAB kezdeti munkájában rektorok és főigazgatók is részt vettek, véleményük a MAB szervezeti és működési szabályaiban is

tükröződik. Időközben azonban az akkreditálás módszere, követelményrendszere – nem utolsósorban a saját és nemzetközi tapasztalatok hatására – változott, és ezt a változást az egyetemi, főiskolai vezetők már kivülállóként ítélik meg.

Ez a visszatekintés nem történeti beszámoló, hanem szubjektív, egyéni véleményt és tapasztalatokat tükröz. A MAB története kiolvasható a MAB éves jelentéseiből, állásfoglalásaiból. A dolgozat szubjektív hangvételét remélhetőleg menti a szerző elkötelezettsége a magyar felsőoktatás ügye iránt, megalapozottságát pedig több mint ötvenéves oktatói tapasztalata és több mint negyvenöt éves ipari gyakorlata támasztja alá. Ennek ellenére a cikk mondanivalója nem megfellebbezhetetlen ítélet, hanem termékeny vitaindító kíván lenni, hiszen bármilyen hosszú tapasztalatra tekinthet vissza a szerző, szakterületét tekintve (a közlekedés- és járműipar – bár az egyik legjelentősebb iparág – a fejlett gazdaságok teljesítményének legfeljebb 15-20 %-át adja) korlátozott.

2. A felsőoktatás az ezredfordulón

A Rektori és Főigazgatói Konferenciák a rendszerváltás idején fő feladatuknak az intézményi autonómia helyreállítását, ennek keretében a doktori képzés egyetemi jogának visszaszerzését, a romló gazdasági helyzetben az egyetemi, főiskolai képzés elért minőségének megőrzését, sőt javítását tekintették. A felsőoktatás ezredfordulós hely-

zetét részleteiben nem elemezzük. Számos szerző e folyóirat hasábjain is kitűnő cikkekben fejtette ki véleményét a részletekről, sőt jelenleg is éles vita folyik az oktatás továbbfejlesztéséről.

Az átfogó elemzés helyett mindössze két alapvető gondot emelek ki, melyek azonban szinte a világ minden országában megoldandó feladatként fogalmazódnak meg:

- a felsőoktatás tömegessé válása
- a felsőoktatás nem kielégítő finanszírozása.

2.1. A felsőoktatás tömegessé válása

A jelenség a 20. század második felének utolsó negyedében az informatika használatának elterjedésével kezdődött el. (Szokás az 1968-as nyugati diáklázadásokhoz is kötni, de a tömegesedés véleményem szerint elsősorban gazdasági kérdés.) A 21. században a „tudás társadalmát” és a hozzá tartozó igen bonyolult gazdaságot csak a felsőfokú képzettségűek arányának jelentős növelésével lehet fenntartani (ahogy a 20. század ipari társadalma is megkövetelte az írás-olvasás általánossá tételét).

A felsőoktatás tömegessé válása azonban egy sereg új gondot is okozott:

- a felsőoktatásba kerülők létszáma kétszer-háromszor nagyobb az intézmények tényleges férőhelyénél (kollégium, könyvtári ellátottság, laboratóriumi férőhely, stb.);
- a közoktatásban már korábban bekövetkezett tömegesedés (és pedagógusi kontraszelekció) rontotta a felsőoktatásba kerülők előképzettségét;
- az egyes korosztályok 40-50%-os részvétele a felsőoktatásban (korábban 10-15%) csökkenti a bekerülő hallgatók átlagszínvonalát a „kvázi elitképzéshez” képest;
- a hallgatóság szakmai, hivatási motiváltsága sajnos nagymértékben csökken, a hallgatók egy része „csak” diplomát akar szerezni, mindegy, hogy milyen tudományágban vagy szakon;

- a vezető oktatók és hallgatók személyes kapcsolata – a hallgató-oktató arány változása miatt – nagymértékben lazul, így a képzési folyamatban (szándékosan nem nevelési folyamatról beszélünk) sem alakulhat ki szakmai, hivatási motiváltság;

- az oktatók és hallgatók személyes kapcsolata részben a modern oktatási formák túlhangsúlyozása illetve válogatás nélküli alkalmazása miatt (székhelyen kívüli képzés, programozott oktatás, távoktatás, stb.) sem, vagy csak korlátozottan tud kialakulni, holott ez – különösen a közvetlen emberi kapcsolatokat igénylő hivatásokban (orvos, ügyvéd, pedagógus, stb.) nélkülözhetetlen.

2.2. A finanszírozás gondjai

A felsőoktatás alulfinanszírozottsága az oktatók fizetésének rendezésével nem számolható fel, bár legtöbbször ezt tekintik a fő kérdésnek. Sokkal súlyosabb probléma a hallgatói férőhelyek számának elégtelensége, az oktatás tárgyi feltételeinek, infrastruktúrájának gyors elavulása és a felsőoktatás színvonalas műveléséhez nélkülözhetetlen kutatás alulfinanszírozottsága.

Úgy tűnik, hogy e bővülő felsőoktatás teljes állami finanszírozása még a leggazdagabb államokban sem oldható meg csupán az adókból. A finanszírozásban az államon kívül a gazdasági élet főbb szereplőinek (beleértve az oktatási intézmények vállalkozásait is), a helyi önkormányzatoknak és a képzésben részt vevő hallgatóknak és családjuknak is részt kell vállalniuk. A finanszírozás megosztásának módját, arányait alapos felmérésre építve (más nemzetek tapasztalatait is felhasználva) kell kidolgozni, és 10-12 éves átmeneti idő alatt lehet bevezetni. A finanszírozási gondok a magyar felsőoktatás tekintetében még súlyosabbak, mint a nyugat-európai helyzet:

- alacsony a nemzeti jövedelem;
- a felsőoktatás átalakulása később kezdődött el;

- az agyelszívás a jövőben fokozódni fog;
- a magyar képzési nyelv korlátozott vonzóképessége külföldi (fizető) hallgatókra (az utóbbit egyre több magyar egyetem idegen nyelvű képzéssel pótolja).

2.3. A tömegesség és a finanszírozási gondok következményei

- A végzett hallgatók szakmai, hivatási átlagszínvonala csökken;
- az elitképzésre vállalkozó hallgatókat is visszahúzza az alacsony átlag;
- az oktatói óraterhelés növekedik (egy-egy vezető oktatók már heti 12-18 kontaktórát is tartanak, részben idegen nyelven);
- a nagy oktatási terhelés mellett önképzésre, kutatásra és fejlesztésre igen kevés idő marad;
- a motiválatlan, nagy hallgatói létszámok tanítása új pedagógiai, módszertani kutatásokat igényel, ami egyébként kívánatos, de tovább csökkenti a szűkebb szakmai, diszciplináris kutatásra fordítható időt;
- a felsőoktatásban részt vevő fiatalabb oktatók külföldre távozása miatt előregedik az oktatógárda, ez előbb-utóbb diszciplináris lemaradáshoz is vezet;
- az időszakosan visszaesett, majd átalakuló magyar gazdaság még nem veszi igénybe az egyetemek, főiskolák kutatási és fejlesztési lehetőségeit;
- a multinacionális cégek (kevés kivétellel eltekintve, például Ericsson, Nokia, Knorr-Bremse, stb.) nem is ismerik a magyar szellemi lehetőségeket, a helyi vezetés önállósága igen korlátozott;
- a felsőoktatásban dolgozó kutatók, fejlesztők még nem ismerik a multinacionális cégek fejlesztési filozófiáját.

3. A MAB létrehozása és szerepe

Az előzőekben felsorolt gondokkal találta szemben magát a Rektori és Főigazgatói Konferencia a rendszerváltás idején, és ezek a gondok jelenleg is. A tömegoktatásra és a

belőle szükségszerűen következő finanszírozási gondokra az egész világ keresi a megoldást. Amerikában az elitképzés és tömegképzés intézményes szétválasztása tűnik járható útnak (magas tandíjű elit egyetemek és állami tömegegyetemek), Európában ezzel szemben az ún. „Bologna-folyamat” kínál legalább részben megoldást. A kreditrendszer és a többlépcsős, egymásra épülő lineáris képzés bevezetése lehetővé teszi a gyengébb előképzettségű, illetve motiváltságú hallgatóknak az átlagosnál lassúbb előrehaladását, illetve a közbenső végzettséget adó kilépést, esetleg pályamódosítást. Úgy tűnik, hogy ez a kompatibilis és versenyképes európai felsőoktatási térség létrehozása érdekében számunkra is megkerülhetetlen.

E folyamatban európaszerte fontos szerep hárul a felsőoktatás színvonalának megtartása és javítása érdekében a minőségtanúsító és tanácsadó akkreditációs szervezetekre. A Rektori és Főigazgatói Konferenciák által javasolt – de az Oktatási Minisztériumtól és a felsőoktatási intézményektől is független – autonóm szervezet, időszakonként cserélődő szakértőivel biztosíthatja a hitelesítés objektivitását. Ez érvényesül az ENQA (Európai Minőségbiztosító Hálózat a felsőoktatásban) jelenlegi tagfelvételi előírásaiban is (nem utolsósorban a korábbi magyar tapasztalatok alapján).

Az 1992-ben megalakuló Ideiglenes, majd Országos Akkreditációs Bizottság kezdetől fogva autonóm testületként működött, működési feltételeit a Parlament által megszavazott – egyébként igen szűkös – költségvetés tette lehetővé. Az akkreditációs tevékenységgel az oktatási miniszterek kezdetől fogva mindannyian egyetértettek, és intézkedéseikben támaszkodtak a MAB állásfoglalásaira, véleményére. Kevésbé mondható el ez a minisztériumi apparátusról, mely nehezen viselte el egy autonóm testület sajátos, demokratikus módszereit, időigényét.

A felsőoktatási konferenciák természetesen nemcsak a MAB létrehozását szorgalmazták, hanem számos rektor és főigazgató maga is részt vállalt a MAB kezdeti munkájában, működési rendjének kialakításában. Ugyancsak kezdetől fogva a tudományosan minősített és akadémikusok széles köre – sokszor anyagi ellenszolgáltatás nélkül – vállalkozott akkreditációs tevékenységre.

A MAB segítségükkel – háromévenként változó összetételben – sikeresen elvégezte a teljes magyar felsőoktatás hitelesítését, kidolgozta a program-, illetve intézményi akkreditáció minimumkövetelményeit, a MAB működésének etikai alapelveit. Ez utóbbi az ország kis mérete miatt igen bonyolult összerendeltetlenségi kérdéseket vetett fel.

Az elmúlt tíz év során a MAB értékes tapasztalatokat gyűjtött. E tapasztalatok, valamint a CRE (Európai Rektori Konferencia) által 2000-ben elvégzett átvilágítás megállapításai alapján a MAB képes volt saját tevékenységét megreformálni. E hatalmas munka fáradhatatlan szervezője és irányítója a kezdetektől fogva Róna-Tas András akadémikus volt. Az utolsó három évben, mint a MAB tanácskozási joggal rendelkező tiszteletbeli elnöke, a MAB doktori iskolákkal foglalkozó bizottságát vezette, és sikerrel képviselte a magyar felsőoktatás és a MAB érdekeit az akkreditációval és a felsőoktatás minőségjavításával foglalkozó nemzetközi fórumokon (ENQA, INQAAHE, stb.).

3.1. A MAB törvényben előírt főbb feladatai

Tájékoztatásul kivonatosan idézzük a felsőoktatási törvény MAB-ra vonatkozó rendelkezéseit:

81. § (1) A MAB

a) jóváhagyja a doktori iskolák működését, és dönt arról, hogy az egyetem melyik tudományterületen, azon belül mely tudományágban folytathat doktori képzést, ítélhet oda doktori fokozatot;

b) állást foglal olyan kérdésekben, amelyek e törvény végrehajtása során az oktatás minőségét érintik.

(2) A MAB az oktatási miniszter, az FTT vagy felsőoktatási intézmény felkérésére véleményt nyilvánít

a) felsőoktatási intézmény létesítéséről illetve elismeréséről;

b) kar létesítéséről illetve elismeréséről;

c) a képzési követelményekről;

d) alapképzésben a szakindítási engedély megadásáról;

e) az egyetem doktori illetve habilitációs szabályzatáról;

f) arról, hogy a felsőoktatási intézményekben mely tudományágban illetve művészeti területen vannak meg a feltételek a szakirányú továbbképzés illetve a felsőfokú szakképzés indításához és folytatásához;

g) a kreditrendszer alkalmazásának szabályozásáról;

h) külföldi felsőoktatási intézmény magyarországi működésének engedélyezéséről;

i) az oklevelek honosításáról illetve egyenértékűsítéséről szóló nemzetközi egyezmények tervezetéről;

j) az egyetemi, illetve a főiskolai tanárok kinevezéséről a 17. § (4) bekezdése illetve a 18. § (2) bekezdése alapján.

(3) A MAB a felsőoktatási intézmény felkérésére közreműködik a doktori vizsgabizottságok és a habilitációs bizottságok külső tagjainak kijelölésében.

(4) A MAB rendszeresen, de legalább nyolcévenként hitelesíti (akkreditálja) az egyes felsőoktatási intézményekben a képzés és a tudományos tevékenység minőségét. Az alapképzési és a szakirányú továbbképzési szakok, továbbá a felsőfokú szakképzések, valamint a doktori iskolák működése alapján véleményt nyilvánít arról, hogy az egyetemen mely tudományterületen, művészeti területen, főiskolán mely

tudományágban, művészeti területen van meg az alapképzés, a szakirányú továbbképzés, a felsőfokú szakképzés, továbbá egyetemen a doktori képzés feltétele. Az oktatási miniszter felkérésére soron kívül folytatja le az említett körbe tartozó és felkérésben megjelölt vizsgálatot, és adja meg értékelését. Ha a MAB azt állapítja meg, hogy a képzés színvonala miatt a felsőoktatási intézmény vagy annak bizonyos szakjai, programjai nem felelnek meg a képzési célnak, dönt a doktori iskola működésének felfüggesztéséről, illetve javaslatot tesz

a) az adott szakon (szakokon) a záróvizsgáztatási és oklevélkiadási jog gyakorlásának meghatározott időre történő felfüggesztésére vagy visszavonására, illetve nem állami intézmények esetében az állami elismerés visszavonására,

b) a felsőoktatási intézmény megszüntetésére vagy az állami elismerés visszavonására;

c) a szükséges intézkedések végrehajtásának meghatározott időn belüli ellenőrzésére.

(5) A MAB az akkreditációs értékeléshez bekeresheti az intézmény képzési és tudományos tevékenységére vonatkozó adatokat. Megvizsgálja az 59. § (3) bekezdésében foglaltak szerinti jelentést az intézmény működésének és tevékenységének szempontjából, és felhasználja azt az intézmény következő akkreditációs értékelése folyamán.

4. Akkreditációs tapasztalatok

A tapasztalatok elsősorban a magyar felsőoktatás versenyképessége érdekében fontosak, de a MAB hatékonyságának javításához is hozzájárulnak.

4.1. Felsőoktatásra vonatkozó főbb tapasztalatok

• A magyar felsőoktatás egésze még őrzi korábban kialakult jó színvonalát;

• a felsőoktatási intézmények önértékelése, minőségbiztosítási tevékenysége még kiforrotlan;

• a finanszírozási nehézségek és a kialakult szabályozók az intézményeket olyan vállalkozásokra ösztönzik, melyek csökkentik a képzés színvonalát (egymástól alig különböző szakok elburjánzása, székhelyen kívüli képzések indokolatlan bevezetése a térítéses hallgatói létszám növelése érdekében);

• esetenként megelégedés a MAB által előírt minimumkövetelmények teljesítésével;

• a személyi követelmények (tudományosan minősített oktatók aránya) formális teljesítése (néhány kurrens szak esetében második, ill. harmadik oktatói állás vállalása);

4.2. A MAB belső tapasztalatairól

• A felsőoktatási intézményvezetők részvétele a MAB munkájában gyakran összeférhetetlenségre vezethet, zavarva a testület hatékonyságát;

• a MAB kezdeti tevékenységében főleg az „akadémiai” (elitképzés) szemlélet érvényesült, hiányoztak a felhasználók szempontjait érvényesítő gazdasági, ipari, agrár, stb. szakemberek a MAB bizottságaiból;

• a MAB hitelesítő tevékenységét a követelményrendszerében előírt feltételek ellenőrzésére alapozta. E követelmények a képzés bemeneti oldalát (minősített oktatók száma, aránya, az intézmények infrastruktúrája (laboratórium, felszerelés, könyvtár, tanterem, kollégium, stb.), a képzési programok megfeleltetése a képesítési követelményeknek, stb.) írták elő.

Nem vizsgálta a MAB a képzés folyamatát és képzés kimeneti oldalát (elhelyezkedés, felhasználók véleménye a végzett hallgatókról, stb.);

• a felsőoktatás minőségének megőrzését és jövőbeni javítását leginkább a doktori képzés színvonala befolyásolja, ezért a MAB

tevékenységében a doktori iskolák gondos akkreditálása és segítése a legfontosabb feladat.

5. A MAB stratégiája

Az összegyűlt tapasztalatok hasznosításából adódik a MAB új feladatainak a zöme, melyet a stratégiai terv foglal össze. Ennek főbb elemei:

5.1. A bemenet mellett a képzési folyamat és kimenet vizsgálata

Az akkreditációs eljárásokban a MAB a jövőben nagyobb figyelmet kíván szentelni az oktatók és a felvett hallgatók, valamint a rendelkezésre álló infrastruktúra minőségének értékelése (bemenet minősége) mellett az oktatási folyamat, illetve az oktatási kimenet minőségi vizsgálatának. Ezek érdekében – megfelelő módszerek és konkrét mutatók kidolgozásával – vizsgálni fogja:

- az adott intézménybe mindenkor felvett hallgatók minőségét (pl. az oktatók véleménye az első évet lezáró hallgatókról),
- az intézmények innovációs képességét, a curriculumok megújítását, naprakészen tartását,
- az intézmények oktatóinak oktatói és – ahol ez indokolt – kutatói teljesítményét, a hallgatói elégedettséget,
- a követelményrendszert (vizsgakérdések, diplomamunkák), a vizsgák tapasztalatainak visszacsatolását az oktatási folyamatba,
- a képzés során az intézmény által hozzáadott értéket,
- a végzett hallgatók tudását, készségeit, kompetenciáját, elhelyezkedését és
- a minőségbiztosítási terv elkészítését és betartását.

A kimeneti vizsgálatokhoz a MAB – először kísérleti jelleggel – javasolni fogja az intézményeknek, hogy kezdjék meg a végzett hallgatók, valamint azok munkaadóinak („felhasználók”) kérdőíves vagy más módszerrel végzett megkérdezését. Mindez idő-

vel az intézményeknél kiépítendő belső minőségbiztosítási rendszerek szerves részévé válhat.

5.2. A felhasználók szerepének növelése

A jelenlegi Magyar Akkreditációs Bizottságban a felhasználói szféra lényegesen nagyobb arányban szerepel, mint a korábbiakban. A felhasználói szféra azonban már nem korlátozódik csak a tudományos szférára, tehát a kutatóintézetek területére, ezen belül is elsősorban a Magyar Tudományos Akadémiára, hanem megjelentek benne a kamarák, a gyáriparosok és különböző egyéb felhasználók képviselői is. A felhasználók teljes körét ugyan nem sikerült lefedni, hiszen egy harminctagú testületben nem lehet minden szakmát, minden réteget, minden foglalkozási ágat minden területen képviselni, de a választott és küldött Magyar Akkreditációs Bizottság tagjai széles látókörűek és a saját szűk területükön túlmenően is képesek a társadalom, az egész ország érdekeit képviselni.

5.3. Értékelés mellett tanácsadás, segítség

A Magyar Akkreditációs Bizottság tevékenységének célja az intézményi akkreditáció első körének lezárása után meg kell hogy változzék. Az értékelés eddig engedélyezést vagy annak megtagadását, esetenként meghatározott feltételek mellett ideiglenes engedélyezést célzott meg. Ennek a típusú értékelésnek megvolt a maga történeti küldetése, a helyzet azonban mára megváltozott, és ennek az értékelés céljában is meg kell mutatkoznia. Ma pedig az látszik megfelelő célnak, hogy a Magyar Akkreditációs Bizottság abban segítse a működő intézményeket, hogy miképpen mozdíthatnak elő a minőség javítását. Így az akkreditáció feladata mindenképpen ki kell hogy egészüljön a tanácsadás motívumával.

Ezzel összefüggésben a második akkreditációs hullámban az intézmények minőségbiztosítási rendszerének áttekintése különösen fontos. Európában pillanatnyilag ez áll a minőségértékelés középpontjában, továbbá az Oktatási Minisztérium és a többi érintett is ezt várja el a Magyar Akkreditációs Bizottságtól. Hozzá kell azonban tennem, hogy a minőséget nem az Akkreditációs Bizottság, hanem az intézmények biztosítják. Az Akkreditációs Bizottság csak segítséget nyújt ahhoz, hogy a minőségbiztosítási rendszerek megfelelő szervezettel és intézkedési elképzelésekkel valóban működjenek és biztosítsák a fokozatos minőségjavulást és használhatóságot az egyes felsőoktatási intézményekben.

5.4. Szelektivitás

Ahogy az értékelés átalakul lépésről lépésre tanácsadássá, úgy az akkreditáció tárgya is megváltozik. Az intézményi akkreditáció eleddig az intézmény minden szakját és minden képzési formáját egyforma intenzitással vizsgálta. Mostantól azonban sokkal nagyobb figyelmet fordít a Magyar Akkreditációs Bizottság az intézmény menedzsmentjének áttekintésére és annak vizsgálatára, hogy a menedzsment mennyire hatékonyan fejti ki tevékenységét. Emellett pedig nem vizsgál majd azonos intenzitással minden szakot, hanem valamilyen szempontok alapján kiválaszt néhány szakot, és immár csak ezeket veszi górcső alá.

5.5. Az értékelési skála egyszerűsítése

A MAB tevékenységének irányultsága a jövőben is kettős lesz: akkreditáció és minőségértékelés. MAB tehát küszöbszinteket állapít meg, s ehhez viszonyítja az intézményeket és programokat („igen”, „feltételes igen”, „nem” állásfoglalás, a küszöbszintet éppen csak elérő programok és intézmények esetében mérlegelési lehetőséggel), a küszöbszint felett pedig szövegesen érté-

kel. Az értékelések során tanácsokat fogalmaz meg az adott intézmény/program jövőbeli működésének javítására nézve. Az ellenőrző-számonkérő (OM felé véleményező) tevékenység mellett tehát a minőségjavítást célzó, segítő (intézmények felé tanácsadó) funkciót is gyakorolja. A jövőben azonban a hangsúly a számonkérés felől eltolódik a minőségjavítás (értékelés, tanácsadás) irányába.

5.6. Vertikális és horizontális vizsgálatok

Korábban a MAB az intézményeket és programokat önmagukban vizsgálta. A látogató bizottságok összetétele intézményenként változott, így különböző intézményeknél működő azonos szakok közvetlen összehasonlítására, következőképpen közvetlen tapasztalatátadásra sem kerülhetett sor. Ezt a továbbiakban vertikálisnak nevezett vizsgálatot a jövőben horizontális vizsgálatokkal is szeretnénk kiegészíteni, elsősorban a nagy szakokra kiterjesztve. E kísérleti vizsgálatot ez évben készítettük elő, eredményességét csak 2004-ben lehet megítélni.

5.7. Nyilvánosság

A MAB tevékenységének és annak eredményeinek az eddiginél nagyobb nyilvánosságot kell kapniuk. Ennek érdekében a MAB:

- a.) rendszeresen közlést tesz majd a magyar felsőoktatás minőségére vonatkozó beszámolókat, elemzéseket;
- b.) kiemeli az egyes intézmények, szakok vizsgálata során tapasztalt követendő mintákat, a „jó gyakorlatot”;
- c.) rendszeres eszmecseréket, összejöveteleket szervez tevékenységének érintettjeivel;
- d.) naprakészen tartja honlapját.

A MAB kommunikációs stratégiájának célja egyfelől a MAB küldetésének eljuttatása a különböző célcsoportokhoz, tudatosítása a szélesebb értelemben vett köz-

véleményben, másfelől a MAB imázsának javítása.

5.8. Nemzetközi feladatok:

A hazai akkreditációs tevékenység az éppen átalakulását élő európai felsőoktatás és a Bologna-folyamat miatt csak úgy fejleszhető és módosítható, ha az európai eseményekről és trendekről első kézből származó ismeretekkel rendelkezünk.

Róna-Tas András munkájának eredményeképpen megalakult a közép-kelet-európai Minőségbiztosítási Ügynökségek Hálózata (CEE Network), majd a MAB-ot felvették a minőségbiztosító szervezetek európai hálózatába, az ENQA-ba is. A CEE az azonos geopolitikai régióhoz tartozó, ezért hasonló feladatokkal küzdő minőségbiztosítási ügynökségek megismerését segíti elő, valamint távolabbi célként egymás elismerését tűzte ki célul.

Nagy szerep hárul azokra a munkatársakra is, akik idegen országokban tanulmányozzák az ottani akkreditációs testületek munkáját. Elsősorban a kis országokban szerzett, tehát a dán, belga, holland tapasztalatokat próbáljuk munkánk során hasznosítani. Természetesen az angol, francia, német rendszereket is ismerni kell, de nem biztos, hogy ezek közvetlenül átültethetőek a magyar viszonyok közé.

5.9. A MAB eredeti céljától eltérő feladat

A felsorolt és szerteágazó tevékenységeken kívül a felsőoktatási törvény értelmében a MAB-nak véleményt kell nyilvánítani az egyetemi és főiskolai tanári pályázókról is: mennyiben felelnek meg a törvényben előírt hazai és nemzetközi tudományos elismertségnek, szakmai illetve tudományos tevékenységük színvonala, publikációik mennyisége és minősége kielégíti-e az egyetemi tanároktól, főiskolai tanároktól elvárható színvonalat.

Be kell vallanunk, hogy ez a feladat – bár a törvény előírja – idegen a MAB alapfeladataitól. Az egyes szakokhoz tartozó minimumkövetelmények részletezése még beilleszthető a MAB feladatai közé, de az egyének vizsgálatát az intézmények tudományos tevételeinek illetékességébe kellene adni. Természetesen érzékeljük az intézmények belső korlátait, a belterjesség veszélyeit, de úgy véljük, hogy néhány átmeneti év után az oktatási intézményeink képesek lesznek objektív, tudományos vélemény kialakítására. Nagyon sokat segítene, ha az intézményfenntartók időszakonként világosan megszabnák az adott intézmény tanárainak számát. A limitált keret a legjobb kiválasztására ösztönöz.

6. Összegzés helyett

A fentiekben áttekintettük a felsőoktatás néhány főbb gondját és a MAB ezen gondok egy részének megoldását célzó eddigi tevékenységét, valamint a továbbfejlesztés lehetőségeit. A MAB nem öncélú testület, a plénum tagjai – akár a felsőoktatásból, akár a felhasználóktól delegálták őket – mindig a magyar felsőoktatás színvonalának megőrzése és emelése érdekében tevékenykednek. Azért, hogy a magyar felsőoktatás a nemzetközi porondon erősítse piacképességét, és elősegítse a magyar gazdasági, kulturális és tudományos élet méltó európai elhelyezkedését.

E cél eléréséhez megkerülhetetlen a felsőoktatás reformja, strukturális, finansziális átalakítása, a felsőoktatás 21. századi céljának, módszereinek újrafogalmazása. Az átalakításokat az európai államokkal egyeztetve, de a magyar felsőoktatás maradandó értékeit megőrizve kell végrehajtani. Az egyeztetés nem jelenthet uniformizálást, hanem elsősorban illeszkedést, kompatibilitást. Minden európai ország felsőoktatásának vannak sajátos helyi értékei, és ezek megtartása jelentheti a globális oktatási versenyben egyes

területeken az előnyöket a teljesen egészségsített, arc nélküli módszerekkel szemben.

Külön gondot jelent – de elkerülhetetlen – a felsőoktatás hatékonysága szempontjából a kis nyelveken való oktatás fenntartása. A tudomány egyetlen nyelvű művelése óhatatlanul a középkor társadalmi megosztottságát vetíti előre, és a nem anyanyelvű tudósokat is másodrendű szerepre kárhóztatja. Az interdiszciplináris kutatásokat néhány angol anyanyelvű államra (a távolabbi jövőben Kínára?) korlátozza, hiszen saját tudományterületén a tudós elboldogul a tudomány közvetítő nyelvével, de az interdisz-

ciplináris területeken több tudományág nyelvét kell már ismernie. Úgy vélem, hogy a biodiverzitás szükségessége mellett ideje lenne felismerni a nyelvi diverzitás fontosságát is. Az angol (vagy száz év múlva a kínai) a középkori latin helyett nem a tudomány nyelve, hanem a tudomány közvetítő nyelve, melynek ismerete, használata természetes kell legyen, de új, eredeti gondolatok továbbra is a különböző logikájú anyanyelveken születnek.

Kulcsszavak: *akkreditáció, felsőoktatás, minőségbiztosítás, minőségitelesítés*

